

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף מ"ג

לעיל הביאה הגמרא מקור לדין שנאמר בבבלייתא שצריך להוציא את המקלל חוץ לג' מחנות, מפריש הנשרפים שאף אותם מוציאים חוץ לג' מחנות.

ורב פפא אמר מקור אחר ללמוד ממנו שצריך להרוג את המחוייב מיתת בית דין חוץ לג' מחנות, ממה שכאשר אמר הקב"ה למשה "הוצא את המקלל", משה היה במחנה לוייה וממילא הוצא הכוונה חוץ למחנה לוייה, ואחר כך נאמר בפסוק "ויציאו את המקלל אל מחוץ למחנה", ומשמע הוצאה נוספת חוץ למחנה ישראל.

ושואלת הגמרא שהפסוק של "ויציאו את המקלל אל מחוץ למחנה" נדרש כדי לומר לנו שכך היה המעשה, ועונה הגמרא שזה כבר נאמר בפסוק הבא "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה".

ושואלת הגמרא אם כל מה שנאמר שם בפרשה שבני ישראל עשו מיותר לדרשה, כי כבר נאמר "ובני ישראל עשו וגו'", מדוע נאמר שם "וירגמו אותו אבן", ועונה הגמרא שלומדים מהפסוק כפי ששינו בבבלייתא שרוגמים אותו באבן ולא בכסותו, וכן לומדים מ"אבן" שאם מת באבן אחת יצא.

ואומרת הגמרא שנאמר בפסוק גם "אבנים" בפסוק "וירגמו אותו באבנים", וגם "ויגרמו אותו אבן", כי אם היה כתוב רק אבן, היינו יכולים לטעות ולומר שאם הוא לא מת באותה האבן לא יביאו אבן אחרת, ולכן נאמר "אבנים" לומר שסוקלים אותו באבנים עד שימות. ואם היה כתוב רק "אבנים" היינו יכולים לומר שמלכתחילה צריך להביא ב' אבנים, ולכן נאמר "אבן" לומד שמלכתחילה יביא אבן אחת ואם לא ימית יביאו עוד אבנים.

ועל מה שאמר רב פפא שלומדים שצריך להרוג את המקלל מחוץ למחנה מפרשת מקלל, שואלת הגמרא שהרי בבבלייתא התבאר שלומדים זאת מפריש הנשרפים.

ועונה הגמרא שכוונת הבבלייתא שאף לולי הפסוק היינו יכולים ללמוד זאת מפריש הנשרפים, בגזירה שווה, אך עכשיו שלומדים ממקלל אין צריך את הגזירה שווה.

ורב אשי אמר שלומדים שהוציאו את המקלל חוץ לג' מחנות מכך שכשנאמר במקלל "הוצא את המקלל", משה היה במחנה לוייה ואמר לו הקב"ה "הוצא את המקלל" שזה חוץ למחנה לוייה, ומה שהוסיף ואמר לו "אל מחוץ למחנה" הכוונה חוץ למחנה ישראל.

ולדעתו באמת הפסוק "ויציאו את המקלל" מדבר על העשייה שעשו בני ישראל.

ושואלת הגמרא שהרי העשייה נאמרה אחר כך "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה", ועונה הגמרא שמשם לומדים שבני ישראל עשו גם סמיכה על ראש המקלל, וגם דחייה, שדחו אותו מגובה שני קומות כפי הדין של הנסקלים וכפי שיתבאר לעיל.

ומביאה הגמרא ששאלו החכמים את רב אשי לדעתו שלומדים את הדין של מחוץ למחנה מהמקלל, מדוע צריך את כל הפסוקים שנאמרו בפריש הנשרפים, הרי אינם נצרכים ללמד היכן זה מחוץ למחנה, כי כבר אפשר ללמוד זאת מהמילים "אל מחוץ למחנה" בלבד, ונשאר הגמרא בקושיא.

במשנה התבאר שאחד עומד עם סודרים בידו בכניסה לבית הדין, כדי שאם יאמרו עליו זכות הוא יניף וזה שעומד על הסוס יעצור את הסקילה. ואמר רב הונא שוודאי שהאבן שנסקל בה, והעץ שנתלה בו או הסייף שנהרג בו או סודר שנחנק בו כולן מהממון של הצבור, כי לא יתכן שיאמרו לו שישלם מכספו שיהרגוהו. והסתפק רב הונא האם הסודר שמניפים בו והסוס שעומד כדי לרוץ להעמיד את הסוקלים, האם הוא משל הציבור כי הם מחוייבים להעמיד לו הצלה, או שהוא מכספו של הנהרג כי הם לצורך הצלתו.

עוד הסתפק רב הונא על מה שאמר ר' חייא בר רב אשי בשם רב חסדא שהיוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנאמר במשלי "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש", ושנינו בברייתא על הדין הזה שנשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות ומביאות את היין והלבונה, והסתפק רב הונא אם לא התנדבו נשים יקרות משל מי היו מביאים. אך אמר שמסתבר שהביאו את זה משל צבור כי נאמר בפסוק "תנו" משלכם.

שאל רב אחא בר הונא את רב ששת אם אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות ונשתתק ולא יכל לדבר יותר, האם דינו כאילו אמר זכות או לא, והניף רב ששת בידו לבטל את סברא זו, כי כיון שנשתתק ולא אמר זכות מדוע שנדון בדבריו, ואם כן מדוע לא חוששים שיש אחד בסוף העולם שמזכה, אך דוחה הגמרא שכאן כיון שאמר שיש לי ללמד זכות יש כאן יותר סברא שנחשוש לזה.

ומוכיחה הגמרא ממה שאמר במשנה רבי יוסי בר חנינא שאחד מהתלמידים שזיכה ומת רואים אותו כאילו חי ועומד במקומו, ומשמע שרק אם זיכה אבל אם לא זיכה לא.

אך דוחה הגמרא את ההוכחה ואומרת שאמנם אם זיכה וודאי שדנים אותו כמזכה, אבל הספק הוא באופן שהוא רק אמר שיש לו לזכות ולא זיכה ובזה לא נפשט הספק, כי שמא זיכה הכוונה אפילו אמר שיש לו לזכות.

במשנה התבאר שאפילו הנהרג עצמו אם יש ממש בדבריו מחזירים אותו. ושואלת הגמרא שהרי בברייתא שנינו שמחזירים אותו בפעם הראשונה והשנייה אפילו אם אין ממש בדבריו, ורק מכאן ואילך בודקים אם יש ממש בדבריו מחזירים אותו ואם אין ממש בדבריו אין מחזירים אותו.

ואמר רב פפא שאכן מה שאמרה המשנה שרק אם יש ממש בדבריו מחזירים אותו הכוונה מפעם שניה ואילך.

ושואלת הגמרא כיצד יודעים אלו שמולכים אותו שאינם תלמידי חכמים האם יש ממש בדבריו או לא, ואמר אב"י שמהפעם השנייה מוסרים להם זוג תלמידי חכמים ללכת עמם, והם בודקים אם יש ממש בדבריו, ושואלת הגמרא מדוע לא מוסרים לו כבר בפעם הראשונה, ומחזירים אותו אפילו אם אין ממש בדבריו, ועונה הגמרא שכיון שבפעם הראשונה הוא מבועת הוא לא יאמר את כל מה שיש לו, ולכן מחזירים אותו כדי לשמוע את כל דבריו.

משנה. אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יצא להיסקל, וכרוז יוצא לפניו ומכריז איש פלוני בן פלוני יוצא להיסקל על שעבר עבירה פלונית, ופלוני ופלוני עדין, וכל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו.

גמרא. אמר אב"י שהכרוז צריך לומר שהוא יוצא להיסקל על שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני שמא יבוא אדם שיזים את אותם העדים ויאמר שהיו עמו באותו הזמן במקום אחר.

ועל מה שנאמר במשנה שכרוז יוצא לפניו. מדייקת הגמרא שהכרוז יוצא דווקא לפני שהורגים אותו, אך לא ארבעים יום קודם לכן.

השמטת הצנזור:

ושואלת הגמרא שהרי שנינו בברייתא שבערב הפסח תלו את ישוע הנצרי וכרוז יוצא לפניו ארבעים יום ומכריז ישוע הנצרי יוצא להיסקל על שכישף והסית והדיח את ישראל כל מי שיודע לו זכות יבוא וילמד. ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב הפסח. וענה עולא, שהרי לכאורה קשה בכלל מדוע הכריזו כך וכי ישוע הנצרי היה ראוי שיהפכו בזכותו, הרי היה מסית, ונאמר בתורה "לא תחמול ולא תכסה עליו", אלא מה שהכריזו היה כיון שהיה קרוב למלכות.

מביאה הגמרא ברייתא שהיו לישוע המצרי חמשה תלמידים ואלו הן, מתאי, נקי, נצר, בוני, תודה.

וכאשר הרגו את מתאי אמר להם וכי אתם רוצים להרוג אותי והרי נאמר בתהלים "מתי אבא ואראה פני אלוקים", והשיבו לו שנאמר מתי ימות ואבד שמו".

וכאשר הרגו את נקי אמר להם וכי אתם רוצים להרוג אותי והרי נאמר "ונקי וצדיק אל תהרג", והשיבו לו שנאמר "במסתרים יהרג נקי".

וכאשר הרגו את נצר אמר להם וכי אתם רוצים להרוג אותי והרי נאמר בישעיהו "ונצר משרשיו יפדה", והשיבו לו שנאמר ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב".

ואשר הרגו את בוני אמר להם וכי אתם רוצים להרוג אותי והרי נאמר "בני בכרי ישראל", והשיבו לו שנאמר גם "והנה אנכי הרג את בנך בכרך".

וכאשר הרגו את תודה אמר להם וכי אתם רוצים להרוג אותי והרי נאמר בתהלים "מזמור לתודה", והשיבו לו שנאמר גם "זובח תודה יכבדני".

עד כאן השמטת הצנזור.

עמוד ב'

אמר רבי יהושע בן לוי שכל הזובח את יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקב"ה בשני עולמות העולם הזה והעולם הבא שנאמר בתהלים "זובח תודה יכבדני".

ועוד אמר ר' יהושע בן לוי שבזמן שבית המקדש קיים אדם שמקריב עולה שחר עולה בידו, ושמקריב מנחה שחר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם שנאמר בתהלים "זבחי אלקים רוח נשברה", ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה"

משנה. כשהנידון היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתים מתודים, כיון שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא, שכן מצינו בעין שאמר לו יהושע "בני שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה", "ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי וכזאת וכזאת וגו'". ומנין שכיפר לו וידויו שנאמר "ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה", ומשמע שרק ביום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לעולם הבא.

ואם אינו יודע להתוודות אומרים לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי.

ודעת ר' יהודה שאם הוא יודע שהוא לא חטא והעדים העידו שקר, אומר תהא מיתתי כפרה על כל עונותי חוץ מעון זה, אך אמרו לו שאם כן יהא כל אדם אומר כן כדי לנקות עצמו, ונמצא לעז על בית דין.

גמרא. מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שנא הכוונה ללשון בקשה, ובשעה שאמר הקב"ה ליהושע "חטא ישראל", אמר לפניו רבש"ע מי חטא, אמר ליה וכי דילטור (מלשין) אני לך, אלא הפל גורלות, הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן, אמר לו עכן ליהושע בגורל אתה בא עלי, הרי תמיד יפול הגורל על מישהו, ואפילו אם אטיל גורל עליך ועל אלעזר הכהן הוא נופל על אחד מכם, ואז אמר לו יהושע "בני שים נא כבוד", שאמר לו בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות, כיון שעתידה ארץ ישראל שתתחלק בגורל שנאמר "אך בגורל יחלק את הארץ".

ומה שאמר יהושע לעכן "תן תודה" ביאר רבינא שהוא שיחדו בדברים, וכלומר שהיה נשמע מדבריו כלום נבקש ממך דבר אלא הודאה תן לו תודה והיפטר, ומיד "ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלקי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי".

ואמר רב אסי בשם רבי חנינא שממה שאמר עכן "אנכי חטאתי לה' אלקי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי" רואים שמעל עכן בשלשה חרמים, אחד בזמן יהושע שאמר עליו אנכי חטאתי, עוד שניים בימי משה שאמר "וכזאת וכזאת עשיתי".

ורבי יוחנן אמר בשם ר' אלעזר בר' שמעון שחמשה פעמים חטא עכן, ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר, אנכי, חטאתי, וכזאת, וכזאת, עשיתי.

ושואלת הגמרא אם הוא חטא גם קודם לכן מדוע לא נענש על מה שחטא בימי משה. וביאר ר' יוחנן בשם ר' אלעזר בר' שמעון שלא נענשו על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן.

ומביאה הגמרא שנחלקו בזה התנאים בברייתא שלדעת רבי יהודה לומדים נאמר בפסוק "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" ונקוד על המילים לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד" ללמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן.

ואמר לו רבי נחמיה שאי אפשר לומר כך כי נאמר עד עולם, ומשמע שלא ענש על הנסתרות לעולם, אלא בא הפסוק לומר שכשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן.

ושואלת הגמרא אם כל מדוע עכן נענש על הנסתרות, ועונה הגמרא שמשום שחטאו לא היה נסתר כי אשתו ובניו ידעו בחטאו.

